

Schmidt Antal (1786-1863)

 pítész, tervező és kivitelező, korának jeles alkotója.

Apja Makón volt tanító, a 10 éves korában árván maradt Antalt a nála idősebb, Aradon férjnél lévő néne egy rézkovácshez szegődtteti el inasnak. Az állandó zaj miatt a fiú elszökik, néne enged a gyermek kérelmének, és Pumberger Ferenc újaradi erődítmény-építő mesterhez szegődtteti tanulni. Három évet dolgozik nála, 21 éves korában, 1804-ben felszabadul. Újabb három évet tölt mestere mellett, majd a kötelező vándorévek megtétele után, Temesvárra költözik. Autodidakta, az olaszországi reneszánsz paloták szerelmese.

Letelepedése után keményen dolgozik, inkább a polgári építmények mintsem az erődítmények vonzzák. Ám az 1809-ben házasságot kötött, többgyermekes építőmester kénytelen élete nagy részében a várbeli katonaságnak szánt épületeket tervezni, azokat kivitelezni a család megélhetésének biztosítása érdekében. 1815 januárjában megszerzi a mesterlevelet, augusztusban pedig elnyeri a temesvári polgárjogot is. Eleinte a József-külvárosban, később a Várban lakik.

Első nagyobb szabású próbálkozása 1818-ban, a Gyárkülvárosban megépítendő, tánc- és biliárdteremmel ellátott Angolkirálynő vendéglőre benyújtott pályázat. Az emeletes, középtengelyes, szimmetrikusan tervezett palota középrizalitjába helyezi a kedvenc, később is gyakran alkalmazott díszítő elemeket: timpanonos, ión oszlopfős, báborklátos emeleti teraszt. A szálloda nem valósul meg. Hasonló külalakkal tervezi meg a temesvári új, korszerű, háromszintes színházat (1834), de pénzhiányában a városi tanács nem vállalja annak megépítését. Maradnak a kisebb méretű, földszintes külvárosi polgárházak és a katonai épületek.

A környékbeli katolikus, görögkeleti vagy evangélikus lakosságú falvak számára készít 100, 300 vagy 500 „lélek befogadására” alkalmas templomterveket. Legtöbbjükön saját maga ellenőrzi az építkezést. 1809-ben a tervei alapján készül el Orczyfalva katolikus temploma. Többszöri változtatás után felépítik a temesvár-belvárosi evangélikus templomot (1837-1839), a leégett helyére újat tervez Torontálvásárhelyre, kőtemplomot álmodik Kalácsára (1841), javítja és restaurálja a temesvári barokk stílusú Szent György-templomot, Lonovics József csanádi püspök javaslatai alapján átépíti, és a létrehozandó temesvári fakultás, a filozófiai kar részére emelettel bővíti a Szemináriumot (1836). Néhány terve nem jut tovább a grafikai elgondolásnál. Kocsifelhajtós, többszintes, többszobás, cselédlakásos falusi úrilakokat épít a XIX. század első évtizedeiben a bánsági Oroszlámoson (ma Banatski Arandjelovo, Szerbia), Aranyágon (Herneacova), Beodrán (ma Novo Miloševo, Szerbia), Begaszentgyörgyön (Sângeorgiu) vagy Buziásfürdön. Elvállalja szeszfőzdék, vagy kisebb méretű „sörgyarak” és lerakatok kivitelezését is (Pészakon).

Nyertes pályázataiban azonban a laktanyák és katonai raktárak a várfalakon belül: az 1829-es tűzérési kaszárnyája, a nagy Hadmérnöki (új) Kaszárnya. Ezeket a terjeszkedő polgári Temesvár bontatja le a XIX. század végén és a XX. század folyamán. Készült terve a

Kisszentmiklóson (ma Aradba beépült településen) állomásoztatott lovasszáhad kaszárnyája részére, kidolgozza egy buziási fürdő-szálló tervét, munkálkodik a temesvári régi megyeháza bővítésénél, a józsefvárosi csendőrlaktanya megépítésénél.

1823-ban újra megnősül, gazdasági helyzete megszilárdul. A '30-as évek elején már sokat utazik (főként a Délvidéket, Magyarország nyugati területeit, Ausztriát, Olaszországot látogatja). 1833-ben elismert mesterként kéri fel a pancsovai városháza és a kórház megtervezésére és megépítésére. Mindkét impozáns, klasszicista stílusú épülete ma is áll (a régi városháza ma múzeum). Temesváron ma is látható munkája a pancsovai megrendelések után készült, nagyméretű Strohmayr-ház. A város szívében, 1839-1842 között épült háromemeletes sarokház az épületet megrendelő nagykereskedőről kapta nevét. Maga Schmidt Antal is résztulajdonosa volt, amint nevére jegyezték be a Várban egy vendéglőt is.

Az 1852-ben nyugalomba vonuló mester jelentős vagyont hagy gyermekeire. Néhány fennmaradt szép rajzú, részletekben gazdag tervét egyik leánya adományozza a temesvári múzeumnak. Legidősebb fia, Schmidt Ferenc (1827-1901) is építész lesz, pályafutását Temesváron kezdi, Bécsben folytatja, végül Budapestre költözik. Schmidt Ferenc a Bolyai-kultusz elindítója, első adatgyűjtője.